

Naslov originala:
NO COUNTRY FOR OLD MEN
Cormac McCarthy

Copyright © 2005 Cormac McCarthy
Copyright © 2019 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Za izdavača:
Vladimir Manigoda

Urednica:
Jelena Nidžović

Prevod:
Vuk Šećerović

Lektura i korektura:
Kontrast izdavaštvo

Dizajn korica:
Jelena Lugonja

Štampa:
F.U.K. d.o.o.

Tiraž:
1000

Izdavač:
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
e-mail: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo

KORMAK MAKARTI

OVO NIJE ZEMLJA
ZA STARCE

Preveo: Vuk Šećerović

KONTRAST
Beograd, 2019.

U prethodnim izdanjima ovaj prevod je bio poneo naslov „Nema zemlje za starce”. Novo izdanje nastoji da sačuva intertekstualnu vezu sa Jejtsovom pesmom „Jedrenje u Vizant”, čiji prvi stih glasi: 'Nije to zemlja za stare'.¹

Kormak Makarti prepoznatljiv je po svedenoj i nestandardnoj upotrebi interpunkcijskih znakova i drugim obeležjima stila koja odstupaju od pravopisne norme.

1) 'Nije to zemlja za stare, dok mladi | Grle se, i ptice u krošnji romore, | U obilju smrti pljušte vodopadi | Lososa, od skuša vri nadošlo more, | A leto, puno ploti i pernadi | Slavi sve što se začne i rađa i mre; | Bića, sva u čulnoj muzici, su gluha | Za zaveštanja bezvremenog duha.' (Prepev Milovana Danojlića, vidi: Vilijam Batler Jejts, *Izabrane pesme*, Orpheus, Novi Sad, 2011, str. 76.

Pisac želi da se zahvali Institutu u Santa Feu za dugogodišnju saradnju i četvorogodišnji boravak. Takođe se zahvaljuje Amandi Urban.

I

POSLOAO SAM JEDNOG DEČAKA u gasnu komoru u Hantsvilu. Tog jednog i nikog više. Ja ga uhapsio, ja svedočio. Bio sam tamo i posetio ga dva il tri puta. Mislim tri puta. Poslednji put beše na dan smaknuća. Nisam moro da idem al sam otišo. A nisam hteo. Stvarno nisam hteo da idem. Ubio je četrnaestogodišnjju devojčicu i sad vam kažem da nikad nisam imao nikakvu veliku želju da ga vidim a kamoli da prisustvujem izvršenju kazne a opet sam otišo. Po sudskim papirima bio je to zločin iz strasti a on mi je reko da nije bilo nikakve strasti. Viđo se s tom malom mada je bila baš klinka. Devetnaest godina, tolko je on imao. I još mi je reko da je oduvek hteo nekog da ubije, oduvek a da može da se seti. Kad bi ga pustili, rekao je, opet bi to uradio. Idem pravo u pakao, tako je rekao, znao je to. Čuo ja kad mi je reko. Ne znam šta o tome da mislim. Baš ne znam. Nikad do tada nisam sreo nekog takvog i počeo sam da se pitam da možda nije od neke nove sorte. Gledao sam dok su ga vezivali i onda zatvorili vrata. Možda je bio malo nervozan ali to je sve. Stvarno verujem da je znao da će za petnaest minuta biti u paklu. Čvrsto sam uveren. Puno sam puta mislio o tome. Nije bilo teško pričati s njim. Zvao me je šerife. A ja nisam znao šta s njim da pričam. Šta da kažeš čoveku koji sam kaže da nema dušu? Zašto bilo šta reći? Mnogo sam o tome razmišljlo. Ali on je bio ništa u poređenju sa onim što se valjalo iza brda.

Kažu da su oči prozori u dušu. Ja ne znam kakvi su prozori oči i čini mi se da i ne želim da znam. Postoji i drugi pogled na svet i drukčije oči koje na svet drukčije gledaju i ovo ide u tom pravcu. To je dovelo do mesta do koga nisam mogao ni da pomislim da ću ikada dospeti. Tamo negde postoji pravi živi prorok uništenja i ne želim da se sretnem s njim. Znam da postoji. Video sam njegovo

delo. Jednom sam prošo ispred tih očiju. Neću ponovo. Uopšte neću da se junačim ili isprsim il da mu krenem u susret. Nije to samo zato što sam ostario. A voleo bi da je zbog toga. Možda to i nije ono što bi hteo da učinim. Isto sam oduvek znao da čovek mora da ima neku spremnost da umre da bi se bavio ovim poslom. Tako je oduvek. Nema to nikake veze sa slavom, to ti je poso i to je to. Ako nisi na to spreman, oni će znati. Videće ko si u tvojim rođenim otkucanjima srca. Čini mi se, najzad, da je najvažnije šta želiš da postaneš. I mislim da čovek mora biti spreman da rizikuje svoju dušu. A ja to ne želim. I mislim da možda nikad neću.

ZAMENIK ŠERIFA OSTAVIO JE Šigura da stoji u uglu kancelarije s rukama vezanim liscama iza leđa i seo u stolicu sa točkićima i skinuo šešir i podigao noge na sto i pozvao Lamara na mobilni.

Tek što je ušao u sobu. Imao je nešto nalik na neku od onih boca sa kiseonikom za emfizem ili za tako nešto na sebi. Imao je i crevo koje se sa unutrašnje strane rukava spuštalo sve do neka-kvog pištolja za uspavljanje kakav se koristi u klanicama. Da gospodine. Pa na to je ličilo. Videćete kada uđete. Da gospodine. Tu sam ja, držim ga na oku. Tako je gospodine.

Onda je zamenik ustao sa stolice i skinuo svežanj ključeva koji mu je visio za pojasom i otključao zaključanu fioku da bi uzeo ključeve zatvorske ćelije. Bio je nagnut nad stolom kad je Šigur čučnuo i spustio ruke do visine kolena. Malo se zaljuljao i podvukao lisice ispod svojih nogu i odmah se bez napora uspravio. Sve ovo uradio je s lakoćom i činilo se da mu nije prvi put da radi tako nešto. Prebacio je vezane ruke preko zamenikove glave i pao unazad i obema kolenima ga udario u potiljak zatežući u isti mah lanac na liscama.

Obojica se skotrljaše na pod. Zamenik je pokušavao da provuče šake pod lanac koji ga je davio ali nije uspevao. I dalje na podu, Šigur je zatezao lanac sa kolenima između ruku. Lice mu je bilo okrenuto u stranu. Zamenik je uspeo da se pridigne i zatezurao se postrance dok mu se telo grčilo i onda je zapeo i oborio kantu za otpatke i zakačio i stolicu koja odlete na drugi kraj sobe. Zakačio je vrata koja se uz tresak zalupiše nogom i prevrnuo otirač za cipele. Krkljao je od krvi koja mu je izbijala na usta. Davila ga je njegova rođena krv. Šigur je stezao sve jače. Lisice su već bile presekle kožu i zarivale su se sve dublje u vrat. Desna arterija mu puče i mlaz krvi šiknu preko cele sobe i udari u zid i poče da

se sliva nadole. Zamenikove noge se opustiše pa prestaše da se miču. Ležao je a laki trzaji prolazili su kroz njegovo telo. I onda se umirio. Šigur je takođe bio na podu i bešumno disao još uvek držeći zamenika u zagrljaju. Kad je ustao uzeo je zamenikove ključeve i oslobodio ruke i zadenuo zamenikov revolver za pojas i otišao do kupatila.

Pustio je hladnu vodu da mu teče preko zglobova sve dok krvarenje nije prestalo i zubima rascepio peškir na trake i uvezao zglobove i vratio se u unutra. Seo je na sto i uzeo selotejp i pričvrstio zavoje proučavajući mrtvog čoveka, njegova mrtvački razjapljena usta na podu. Kada je završio, izvadio je novčanik iz zamenikovog džepa i uzeo novac i stavio ga u džep košulje i bacio novčanik na pod. Onda je pokupio onu bocu s gasom i tejzer i išetao na vrata, ušao u zamenikov auto, upalio motor, pošao malo u rikverc, da ispravi, i odvezao se niz drum.

Na granici je odabrao jedan novi fordov model sa jednim sedištem i uključio svetla i nakratko pritisnuo sirenu. Vozilo je stalo u zaustavnoj traci. Šigur stade iza njega i isključi motor i prebaci onu bocu preko ramena i izađe. Vozač ga je pratio u retrovizoru dok je prilazio.

U čemu je problem, policajče? reče čovek.

Gospodine možete li da izađete iz vozila?

Čovek otvori vrata i izađe. O čemu se radi? reče.

Udaljite se od vozila, molim vas.

Čovek se udalji od vozila. Šigur je mogao da vidi nagoveštaj sumnje u očima čoveka koji je tek sad primetio krvavu figuru onoga koji ga je zaustavio ali bilo je prekasno. Šigur mu položi ruku na glavu kao što čine iscelitelji. Pneumatski pisak i okidač zazvučaše su kao vrata koja se zatvaraju. Čovek bešumno skliznu

na zemlju, sa okruglom rupom nasred čela iz koje je u mehurićima izvirala krv slivajući se u njegove oči, zatvarajući ih zanavek za čitav vidljivi svet. Šigur obrisa šaku maramicom. Nisam želeo da uprljaš kola krvlju, kapiraš? reče Šigur.

MOS JE SEDEO NA IVICI vulkanskog grebena sa petama čizama zakopanim u šljunak i polako prelazio nemačkim dvogledom sa uvećanjem od dvanaest puta preko pustinje koja se prostirala pod njim. Šešir mu je bio zabačen pozadi. Laktovi naslonjeni na kolena. Puška prebačena preko njegovog ramena viseći na čvrstom kožnom remenu bila je velikog kalibra, 270, mauzer 98, sa rukohvatom i kundakom od javora i orahovine. Na njoj je bio teleskop iste jačine kao dvogled. Antilope su bile na nešto manje od jedne milje. Sunce se pojavilo pre manje od sat vremena i senke grebena i suvog rastinja i stena pružale su se daleko preko doline pod njim. Negde tamo bila je i Mosova senka. Spustio je dvogled i posmatrao predeo. Daleko na jugu grube planine Meksika. Šiblje duž reke. Ka zapadu beskrajna skuvana zemlja boje cigle duž cele granice. Pljunu nasuvo i obrisa usta o rame svoje pamučne radne košulje.

Puška može da radi rafalno i polurafalno. Najbolje do polovine milje. Mesto sa kojeg je izabrao da puca nalazilo se nešto niže od jedne dugačke naslage magmatskih stena a razdaljina je bila sasvim u dometu. Osim što bi mu do tog mesta potrebno skoro sat vremena a antilope su se udaljavale pasući. Najbolje što bi o svemu tome mogao da kaže je da nije bilo vetra.

Kad je stigao do podnožja tih magmatskih stena polako se ispravio i pogledom potražio antilope. Nisu se mnogo pomerile od mesta na kojem ih je ranije ugledao ali razdaljina je ipak bila dobrih sedam stotina jardi. Osmotrio je životinje kroz dvogled. U kompresovanim vazдушnim česticama i distorziji toplote. Nije bilo drugog zaklona i neće biti drugog pucnja.

Svalio se na osulinu i skinuo jednu čizmu i stavio je na stenu i položio cev puške preko čizme i palcem otkočio pušku i nanišanio kroz teleskop.

Stajale su uzdignutih glava, sve do jedne, posmatrajući ga.

Dođavola, prošaputa. Sunce mu je bilo iza leđa tako da su teško mogle da primete odsjaj teleskopskog sočiva. Ipak, nema šanse da ga nisu primetile.

Puška je imala obarač marke kandžar podešen na otpor od devet unci i povukao je pušku i čizmu bliže sebi pažljivo i ponovo udahnuo i pomerio nišan neznatno u pravcu životinje koja je bila najisturenija. Znao je koje je tačno odstupanje metka na tom odstojanju. Daljina je bila neizvesna. Namestio je prst u okvir okidača. Očnjak divljeg vepra koji je nosio na zlatnom lancu položen na stenu kraj njegovog lakta.

Veliki kalibar dobro drmnu. Kada je opalio, video je da su životinje ostale da stoje kao i ranije. Za manje od sekunde teški metak prešao je rastojanje do životinja a pucnju je bilo potrebno duplo više. Antilope su stajale i zurile u prašinu koja se bila podigla tamo gde je metak udario. Potom se uskomešaše. Bezmalomah jureći punom brzinom dok su za njima odjekivali pucnji, ono baaang se valjalo za njima i odbijalo o stene u prostranom predelu jutarnje samoće.

Ustao je i posmatrao ih kako nestaju. Podigao je dvogled. Jedna životinja je bila zaostala za drugima i malo je ćopala na jednu nogu i pomislio je kako je metak rikošetirao i zakačio životinju po tetivi. Protegao se i pljunuo. Dođavola, reče.

Posmatrao je stado sve dok nije sasvim nestalo iza kamenitih vrhova prema jugu. Bledonarandžasta prašina koja je lebdela u jutru bez daška vetra polako se rasplinula a onda je i ona nestala. Prazan i nem prostor pod suncem. Kao da se baš ništa nije dogodilo. Seo je i navukao čizmu i podigao pušku iz koje je izbacio upotrebljenu čauru koju stavi u džep košulje pa zakoči pušku. Zabacio je pušku i krenuo.

Bilo mu je potrebno oko četrdeset minuta da prevali prvi deo bespuća. Odatle je nastavio uzbrdo duž jedne duge vulkanske kosine i produžio vrhom grebena na jugoistok iznad linije iza koje su životinje nestale. Ponovo je uzeo dvogled. Polako je pretraživao teren. U daljini ugleda velikog kusog psa, crnog. Posmatrao ga je. Imao je veliku glavu i pale uši i teško je ćopao. Pas zastade. Okrenu se da pogleda iza sebe. Onda nastavi svojim putem. Čovek spusti dvogled i isprati psa pogledom.

Nastavio je dalje da pešači duž grebena sa palcem za remenom puške, šešira zabačenog pozadi. Košulja mu je već bila natopljena znojem na leđima. Na stenama je bilo piktograma urezanih pre možda hiljadu godina. Crteži ljudi koji su bili lovci kao i on. To je sav trag koji je od njih ostao.

Na kraju grebena počinjala je stenovita strmina i gruba staza, koja se oštro spuštala naniže. Kandelila, mačja kandža. Sedo je u izbočinu jedne stene i oslonio laktove na kolena i dvogledom prošetao po predelu. U dolini, na milju udaljenosti, stajala su tri vozila.

Spustio je dvogled i prešao pogledom preko prostora. Onda ga je ponovo podigao. Kao da je bilo ljudi koji leže po zemlji. Lupi čizmama o stenu i podesi fokus. Bila su to četiri manja kamioneta sa pogonom na sva četiri točka, možda model bronko sa velikim terenskim gumama i galerijom sa krovnim farovima pozadi i dizalicom. Činilo se da su mrtvi. Spusti dvogled. Opet uze dvogled. Opet ga spusti i nastavi da sedi. Nigde pokreta. Sedeo je tako dosta dugo.

Kad se približio vozilima pušku je držao, otkočenu. Stade. Pažljivo je proučavao okolinu a onda vozila. Na sva vozila je pučano. Karoserije su bile linearno prošarane rupama od metaka i odmah je znao da je to od automatskog oružja. Većina prozora bila je izrešetana a gume izbušene. Stajao je. Osluškiavao.

U prvom vozilu bio je čovek preturen preko volana, mrtav. Malo dalje dva tela su ležala u retkoj krzljavoj žutoj travi. Sasušena crna krv unaokolo. Zastade osluškujući. Ništa. Zujanje muva. Krenu prema zadnjem delu kamiona. Tu je ležao jedan veliki pas, od onih kakve je sretao po dolini. Pas je bio ustreljen. Pozadi je ležalo treće telo s licem prema zemlji. Onda pogleda kroz prozor ka čoveku u kamionu. Upucan u glavu. Krv na sve strane. Produžio je do drugog vozila ali ono je bilo prazno. Nastavi do mesta gde je ležalo treće telo. U travi je ležala sačmara. Sačmara je imala kraću cev, bio je tu i šaržer pištolja. Munuo je čoveka po čizmi i polako prelazio pogledom po niskim okolnim brežuljcima.

Treće vozilo bilo je bronko sa otvorenim amortizerima i zata-mnjenim staklima. Nagnu se i otvori vrata sa vozačeve strane. Na vozačevom mestu sedeo je čovek i posmatrao ga.

Mos odskoči unazad, podižući pušku. Lice čoveka bilo je u krvi. Jedva pomeri suve usne. Agua, reče. Agua, por dios.

Na čovekovom krilu ležao je automatski H/K pištolj sa crnim najlonskim kaišem i Mos zgrabi pištolj i koraknu unazad. Agua, reče čovek. Por dios.

Nemam ništa vode.

Agua.

Mos ostavi otvorena vrata i prebaci H/K preko ramena i udalji se. Čovek ga je pratio pogledom. Mos zaobiđe kamionet s prednje strane i otvori suprotna vrata. Podiže rezu i presavi sedište napred. Zadnji deo bio je pokriven srebrnastom cirađom. Povučje je. Gomila paketa veličine cigle obmotanih plastikom. Držeći čoveka na oku, izvadi nož i zaseče omot jednog paketa. Izbi neki mrki prah. Liznu kažiprst i umoči ga u prah i pomirisa. Onda obrisa prst o farmerke i navučje cirađu preko paketa. Povučje se. Opet je posmatrao okolinu. Ništa. Udaljio se od kamioneta i zastao

posmatrajući niske brežuljke. Greben lave. Ravni predeo prema jugu. Izvadi maramicu i vrati se natrag i obrisa sve što je dodirnuo. Kvaku na vratima i rezu za sedište i ciradu i plastični paket. Pređe na drugu stranu vozila i obrisa sve i sa te strane. Pokušavao je da se seti šta je još dotakao. Onda ode natrag do prvog kamiona i otvori vrata maramicom i pogleda unutra. Otvorio je pregradu pored volana i zavirio. Pa je zatvorio. Posmatrao je mrtvog čoveka za volanom. Ostavio je vrata otvorena i otišao na vozačevu stranu. Vrata su bila puna rupa od metaka. I šoferšajbna. Mali kalibar. Šest milimetara. Možda je ovaj uzvratio vatru. Rupe od metaka nalik na šaru. Otvorio je vrata i pritisnuo dugme za prozorsko staklo ali nije bilo kontakta. Zalupio je vrata i opet stao. Pogledao je prema niskim brežuljcima.

Čučnuo je i skinuo pušku sa ramena i spustio je u travu i uzeo H/K i otvorio šaržer. U cevi je bio jedan metak ali u šaržeru još samo dva. Pomirisa otvor cevi. Prebaci pušku preko jednog ramena a H/K automatski pištolj preko drugog. Vratio se do onog čoveka i pokazao mu šaržer. Otra? reče. Otra.

Čovek klimnu glavom. En mi bolsa.

Govoriš engleski?

Čovek ne odgovori. Pokušao je da pokaže nešto pokretom brade. Mos ugleda dva šaržera kako vire iz džepa jakne koju je imao na sebi. Pružio je ruku u kabinu i uzeo ih i odmakao se. Miris krvi i fekalija. Ubacio je pun šaržer u H/K a druga dva u džep. Agua, cuate, reče čovek.

Mos se osvrnu na sve strane. Reko sam ti već. Nemam vode.

La puerta, reče čovek.

Mos ga pogleda.

La puerta. Hay lobos.

Nema lobos.

Si, si. Lobos. Leones.

Mos ramenom zalupi vrata.

Vrati se do prvog kamioneta i zagleda se kroz otvorena vrata sa suvozačeve strane. U vratima nije bilo rupa od metaka ali je bilo krvi na sedištu. Ključ je bio u kontaktu i okrenuo ga je i onda pritisnuo dugme za prozorsko staklo. Staklo se uz škripu podiže iz rama. Dve rupe od metaka i sasušeni trag krvi sa unutrašnje strane stakla. Razmišljao je šta je to moglo da bude. Pogleda na zemlju. Tragovi krvi po ilovači. Krv po travi. Pogleda u pravcu iz koga je kamionet morao doći. Mora biti još jedan čovek. A to nije onaj druškan koji moli za vodu.

Napravio je široki krug da bi našao trag koji su točkovi ostavili u patuljastoj travi. Na suncu se mora videti. Evo. Ovde. Naišao je na trag čoveka i krenuo da ga prati i nabasao na krv u travi. Onda na još krvi.

Nećeš daleko, reče. Možda misliš da hoćeš. Al nećeš.

Napusti trag i uputi se ka uzvišenju držeći H/K u ruci, otkočen. Pređe pogledom prema jugu. Ništa. Vrteo je očnjak divljeg vepra koji je visio izvan košulje među prstima. Do sada si, reče, već skriven negde u nekoj senci. A šanse da te ugledam pre nego što ti ugledaš mene su blizu nuli. Tvoje šanse su bolje ako se izgubiš.

Čučnu. Laktovi na kolenima. Dvogledom pređe po čitavoj okolini. I stenovitom obzorju i ravnici. Seo je i prekrstio noge i počeo pažljivije da osmatra teren. Pažljivije i sporije. Onda je spustio dvogled. Mirno je sedeo. Samo fali da me ovde neko ukočka, reče. Da mi izbuši glupo dupe. Nećemo to tako.

Okrenuo se i pogledao prema suncu. Bilo je oko jedanaest sati. Ne znamo ni kad se ono tamo izdešavalo. Možda tokom prošle noći. A možda je bilo pre dve noći. Može biti i pre tri.

A možda je bilo baš prošle noći.

Stigao je povetarac. Ovlaš gurnu šešir unazad i obrisa čelo širokom šarenom bandanom i onda je zadenu u bočni džep farmerica. Potom pogleda na kameniti plato na istočnom horizontu.

Ništa što je ranjeno ne ide uzbrdo. Ne biva.

Bio je to težak uspon čoveka do vrha grebena i bilo je skoro podne kad je stigao. Daleko prema severu mogao je da vidi siluetu traktora sa prikolicom kako se kreće kroz treperavo obzorje. Deset milja. Možda petnaest. Autoput broj 90. Seo je i dvogledom prešao preko daljine. Onda je prestao da je posmatra.

U podnožju kamenite padine nalazilo se nešto malo i plavo. Izoštrio je sliku i dugo posmatrao. Nije bilo pokreta. Ispitivao je okolinu. Onda je nastavio da osmatra. Prođe veći deo sata pre nego što se diže i krenu pravo dole.

Mrtvac je ležao naspram stene sa niklovanim službenim automatskim pištoljem koji je ležao ukoso u travi između njegovih nogu. Skliznuo je postrance. Oči su mu bile otvorene. Izgledalo je da posmatra nešto malo u travi. Po zemlji i steni iza njega bilo je krvi. Još je bila tamnocrvena ali bila je zaklonjena od sunca. Mos podiže pištolj i palcem pritisnu osigurač i otpusti oroz. Sagnu se i pokuša da obriše krv na delu nogavice mrtvacu ali krv se već bila dobro zgrušala. Uspravi se i zadenu pištolj pozadi za pojas i pomeri šešir sa čela i obrisa čelo rukavom košulje. Okretao se ispitujući pejzaž. Velika i teška kožna aktovka stajala je uspravno pokraj kolena mrtvog čoveka i Mos je apsolutno znao šta se u toj aktovki nalazilo i bio je uplašen na način koji nije mogao da razume.